

بررسی عوامل مرتبط با سطح سازگاری تحصیلی دانشجویان رشته تربیت بدنی ایران

دکتر بهرام یوسفی^۱، زهره حسنی^۲، وریا طهماسبی^۳

پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

تاریخ دریافت مقاله: ۸۷/۱۰/۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۸/۱۱/۳

چکیده

از آنجا که سازگاری تحصیلی می‌تواند عامل مؤثری در پیشرفت و موفقیت تحصیلی، افزایش رضایت مندی و کیفیت زندگی تحصیلی و نیز مانعی برای افسردگی و احساس تنهایی دانشجویان باشد، پژوهش حاضر ارتباط بین سطح سازگاری تحصیلی دانشجویان کارشناسی تربیت بدنی با نوع دیپلم، جنسیت، پیشینه ورزشی و انگیزه ورود آنها را بررسی می‌کند. به این منظور ۳۶۵ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی رشته تربیت بدنی دانشگاه‌های کشور آزمودنی‌های این پژوهش را تشکیل داده‌اند. برای بررسی سطح سازگاری تحصیلی از پرسشنامه سازگاری تحصیلی هنری بارو استفاده شد. روش تحقیق همبستگی بود و از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه همزمان برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. به‌طور کلی یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که پیشینه ورزشی، نوع دیپلم، جنسیت و انگیزه قبلی برای ورود به رشته تربیت بدنی، بر سطح سازگاری تحصیلی دانشجویان به‌طور معنی‌داری ($P < 0/01$) مؤثر است.

کلیدواژه‌های فارسی: دانشجویان تربیت بدنی، پیشینه ورزشی، سازگاری تحصیلی.

1. استادیار دانشگاه رازی

2. مربی دانشگاه رازی

3. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی

مقدمه

مفهوم سازگاری^۱ از زیست شناسی به حیطه مسائل روان شناسی وارد شده است (۲،۱). این مفهوم، از اصطلاح سازش الگو گرفته است. در حالی که سازش، به مجموعه کوشش‌های غریزی و تکوینی که موجودات زنده برای سازگار شدن با محیط اعمال می‌کنند، اطلاق می‌شود. این فرآیند در انسان‌ها و به‌ویژه در عرصه مسائل اجتماعی، حاصل تلاش آگاهانه در انطباق و تعامل مناسب ویژگی‌های فردی و شخصیتی، با ماهیت موقعیت‌هایی است که فرد با آن مواجه می‌شود. مفهوم سازگاری در انسان‌ها، جریانی پویا و بدون انقطاع است چرا که از یک سو، نیازهای انسانی متنوع و دائماً در حال تغییر است و از سوی دیگر، اوضاع و احوال محیطی که در آن نیازهای یادشده بایستی برآورده گردند متغیر و متفاوت است (۳). زمینه‌های خاص مطالعاتی، مفهوم سازگاری را به‌طور ویژه و در قلمروهای مورد نظر مورد بررسی قرار می‌دهند. بنابراین، سازگاری تحصیلی حیطه‌ای خاص از مفهوم عام سازگاری است که موضوع سازگار شدن فرد با دوره و رشته تحصیلی، محیط آموزشی و الزامات آن را مورد مطالعه قرار می‌دهد (۴،۵،۶،۷). شواهد تحقیقاتی نشان می‌دهند سازگاری تحصیلی، عاملی مؤثر در پیشرفت و موفقیت تحصیلی (۸،۹)، افزایش رضایت‌مندی و کیفیت زندگی تحصیلی است (۱۰،۱۱). از سوی دیگر عدم سازگاری تحصیلی می‌تواند منجر به ایجاد افسردگی، احساس تنهایی و کاهش کیفیت زندگی تحصیلی شود (۱۱،۱۲). به دلیل اهمیت سازگاری تحصیلی در موفقیت و پیشرفت تحصیلی پژوهشگران تلاش داشته‌اند تا عواملی را که بر سطح سازگاری تحصیلی مؤثر است مورد شناسایی قرار دهند. یکی از معروفترین مدل‌های ارائه شده در این زمینه از سوی تینتو^۲ (۱۹۷۸) با عنوان تناسب شخص- محیط^۳ ارائه شده است. بر اساس مدل مذکور، چنانچه ویژگی‌های فردی دانشجویان مانند تجارب آموزشی قبلی، مهارت‌ها، انگیزه و قصد ورود به رشته تحصیلی، با الزامات و شرایط آموزشی- تحصیلی دانشگاه هماهنگ بوده و منجر به ایجاد تجربه‌ای خوشایند و مورد انتظار شود سازگاری و عملکرد تحصیلی ارتقاء می‌یابد، اما اگر فردی پس از ورود به دانشگاه خود را با الزاماتی فراتر از توانایی‌هایش روبرو ببیند و یا احساس کند که شرایط تحصیلی موجود با خواسته‌ها، علایق و ترجیحات او همخوانی ندارد، تجربه منفی در او ایجاد می‌شود که علاوه بر عوارضی مانند کاهش عملکرد تحصیلی و سر خوردگی ممکن است به ترک تحصیل نیز منجر شود (۴). مدل سازگاری تینتو در نتایج و بررسی‌های

-
1. Adjustment
 2. Tinto
 3. Person-environments fit

بعدی مورد حمایت قرار گرفته است (۱۳). در مدل مفهومی سازگاری تحصیلی ارائه شده از سوی هیورتادو و همکاران^۴ (۲۰۰۷) ویژگی‌های فردی که عمدتاً شامل پیشینه فرد و همچنین توانایی‌های علمی پیش دانشگاهی او است، متناسب با شرایط محیط تحصیلی به‌عنوان عوامل مؤثر بر عملکرد و سازگاری تحصیلی مورد شناسایی قرار گرفته است (۱۴). شواهد پژوهشی رابطه ویژگی‌های فردی با سازگاری و موفقیت تحصیلی را تایید می‌کنند، به‌طور مثال نتایج بررسی میسر اسمیت و شولن برگ^۵ (۲۰۰۸) نشان داده است اشتیاق به رشته تحصیلی، سوابق آموزشی و معدل دوران دبیرستان و همچنین سطح تحصیلی والدین از عمده‌ترین عوامل پیش بین در تعیین و تحقق انتظار فرد از خودش در تحصیلات عالی است (۱۵).

بررسی الن و روبینز^۶ (۲۰۰۸) نشان داده است تناسب رشته تحصیلی با علایق، و همچنین عملکرد آموزشی در سال اول تحصیل، پیش‌بین‌های مهمی برای ادامه رشته تحصیلی است (۱۶). بررسی کافمن^۷ (۲۰۰۸) نشان می‌دهد علاوه بر برخی ویژگی‌های شخصیتی، انگیزه درونی عامل تعیین کننده‌ای در پیش بینی موفقیت تحصیلی است (۱۷)، نیوویل و همکاران^۸ (۲۰۰۷) ارزش ذهنی رشته تحصیلی و وظایف آموزشی مربوط به آن را عاملی مؤثر بر یادگیری می‌دانند (۱۳).

نتایج بررسی پترسون، کاسیلاس و روبینز^۹ (۲۰۰۶) نیز بر میزان آمادگی^{۱۰} دانش‌آموزان به‌عنوان عاملی تعیین کننده در عملکرد آموزشی آنان در کالج اشاره دارد (۱۸). نتایج پژوهش روبینز و همکاران (۲۰۰۶) نشان می‌دهد با کنترل متغیرهای محیطی در مؤسسات آموزش عالی، متغیرهای انضباط تحصیلی، انگیزه و التزام شخصی به تحصیل، از عوامل پیش بین در عملکرد تحصیلی می‌باشند (۱۹). در مورد نقش جنسیت نتایج پژوهش میلز، پاجارس و هرون^{۱۱} (۲۰۰۶) نشان داده است دختران احساس خود سودمندی تحصیلی بیشتری در مقایسه با پسران دارند و از راهبردهای مؤثرتری در مطالعه و انجام وظایف تحصیلی استفاده می‌کنند (۲۰).

-
4. Hurtado et al.
 5. Messersmith & Schulenberg
 6. Allen & Robbins
 7. Kaufman
 8. Neuville et al
 9. Peterson, Casillas & Robbins
 10. Readiness
 11. Mills, Pajares & Herron

بنابر مطالب پیش گفته شده و نتایج بررسی‌ها، خارج نمودن مفهوم سازگاری به‌طور عام و سازگاری تحصیلی به‌طور خاص از دامنه حوادث تصادفی به سوی اقدامات آگاهانه و کنترل پذیر منوط به شناسایی ویژگی‌های فردی و الزامات محیطی است. از این منظر اگر چه ورود به دانشگاه و تحصیلات عالی برای بسیاری از جوانان آرزویی بزرگ و ارزشمند است. با این حال چه بسا به دلیل انتخابی ناآگاهانه و ناصحیح، ممکن است افراد پس از ورود به دانشگاه در برابر الزامات رشته تحصیلی انتخاب شده با سرخوردگی و شرایط ناسازگار مواجه شوند. این موضوع می‌تواند منجر به ترک تحصیل، تمایل به تغییر رشته، سازش و نه سازگاری با موقعیت و عدم پیشرفت تحصیلی شود و علاوه بر این با عوارض روحی و روانی همراه باشد (۲۱، ۲۲، ۲۳). با عنایت به موارد موفق و از آنجا که در حال حاضر نوع دیپلم برای ورود به رشته تربیت بدنی ملاک نمی‌باشد، دانشجویان این رشته در مقطع کارشناسی ملزم به گذراندن درس‌های نظری متنوع و متفاوتی هستند و همچنین با توجه به این که بخش مهمی از واحدهای درسی در مقطع کارشناسی شامل واحدهای تخصصی و عملی آموزش رشته‌های ورزشی است و شرایط ورود به این رشته بصورت نیمه متمرکز می‌باشد، این پژوهش به بررسی رابطه عوامل شخصی شامل جنسیت، نوع دیپلم، سابقه فعالیت ورزشی پیش از ورود به رشته تربیت بدنی و انگیزه ورود به رشته تربیت بدنی با سطح سازگاری تحصیلی دانشجویان مقطع کارشناسی رشته تربیت بدنی پرداخته است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر که به بررسی ارتباط متغیرهای شخصی شامل جنسیت، نوع دیپلم، پیشینه ورزشی، انگیزه ورود به رشته تربیت بدنی با سازگاری تحصیلی دانشجویان مقطع کارشناسی تربیت بدنی پرداخته، از نوع تحقیقات همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی رشته تربیت بدنی محض دانشگاه‌های کشور بوده است که در سال انجام تحقیق (۸۲-۸۳) بر اساس استعلام از دانشکده‌ها و گروه‌های تربیت بدنی حدود ۴۰۰۰ نفر برآورد شده‌اند. بر اساس پیشنهاد شورای پژوهش پژوهشکده تربیت بدنی ۱۰ درصد از جامعه آماری (حدود ۴۰۰ نفر) به‌عنوان نمونه آماری در نظر گرفته شد، این تعداد با حجم نمونه تعیین شده در جدول کرجسی و مورگان^{۱۲} مطابقت دارد (۲۴). انتخاب نمونه‌ها به‌صورت تصادفی - خوشه‌ای از بین دانشکده‌ها و گروه‌های

آموزشی بر مبنای تعداد دانشجویان و به شکل سهمیه تخصیصی انجام شد. تعداد نمونه انتخاب شده از دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. تعداد نمونه‌ها از دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی که براساس

نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند.

دانشگاه	دانشجوی دختر	دانشجوی پسر	کل	پرسشنامه ارسالی	پرسشنامه دریافتی و قابل بررسی
۱- گیلان	۱۳۹	۱۳۶	۲۷۵	۶۵	۵۷
۲- اصفهان	۱۰۵	۱۰۵	۲۱۰	۴۵	۴۵
۳- اهواز	۱۲۶	۹۸	۲۲۴	۵۴	۴۷
۴- تبریز	۱۲۰	۱۵۰	۲۷۰	۶۰	۵۶
۵- همدان	۹۰	۱۳۰	۲۲۰	۵۲	۴۸
۶- تربیت معلم تهران	۱۶۰	۲۱۰	۳۷۰	۷۵	۶۶
۷- سنندج	۷۵	۸۲	۱۵۷	۳۰	۲۶
۸- شهید بهشتی	۵۸	۷۰	۱۲۸	۲۵	۲۰
کل	۸۳۷	۹۸۱	۱۸۱۸	۴۰۶	۳۶۵

برای جمع‌آوری داده‌ها، علاوه بر سؤالات محقق ساخت مرتبط با ویژگی‌های فردی تحصیلی آزمودنی‌ها، از پرسشنامه سازگاری تحصیلی هنری بارو^{۱۳}، استفاده شده است، این پرسشنامه، شامل تعداد ۹۰ سؤال است که علاوه بر سازگاری کلی تحصیلی، مؤلفه‌های ذیل را مورد بررسی قرار می‌دهد؛

- سازگاری با دوره تحصیلی با تعداد ۱۲ سؤال و دامنه امتیاز ۰ تا ۱۲
- کامل بودن هدف‌ها، در رابطه با سطح آرزوها با ۱۴ سؤال و دامنه امتیاز ۰ تا ۲۸
- کارایی فردی و استفاده مطلوب از زمان با تعداد ۱۶ سؤال و دامنه امتیاز ۰ تا ۳۲
- مهارت‌های مطالعه با تعداد ۲۱ سؤال و دامنه امتیاز ۰ تا ۲۴
- بهداشت روانی با تعداد ۱۴ سؤال و دامنه امتیاز ۰ تا ۲۸
- مناسبات بین فردی با تعداد ۱۳ سؤال و دامنه امتیاز ۰ تا ۲۶
- جمع کل امتیازات برای سازگاری تحصیلی نیز، در دامنه (۰ تا ۱۸۰) است.

این پرسشنامه، برای بررسی سطح سازگاری دانشجویان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی دانشگاه‌های کشور قبلاً استفاده شده است (۲۵،۲۶،۲۷) و مطالعات مقدماتی روی تعداد ۶۰ دانشجوی دختر و پسر رشته تربیت بدنی، پایایی درونی پرسشنامه در خرده مقیاس‌ها و کل آن در دامنه (۰/۷۳-۰/۸۹) و اعتبار بازآزمایی (R=۰/۸۱-۰/۹۲) مورد تأیید است. توزیع و جمع آوری پرسشنامه‌ها با هماهنگی قبلی، توسط همکاران دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی، و ارسال و دریافت آنها نیز از طریق پست انجام شد، از مجموع پرسشنامه‌های ارسالی، ۳۶۵ پرسشنامه کامل و قابل بررسی بود. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات، علاوه بر آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) از ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی ارتباط متغیرها و از روش رگرسیون چند متغیره هم‌زمان، برای تحلیل سهم متغیرهای مستقل در پیشگویی سطح متغیرهای ملاک، استفاده شده است. کلیه عملیات آماری توسط نرم افزار SPSS۱۵ انجام شده است.

نتایج

نتایج پژوهش حاضر در جدول‌های شماره ۲ تا ۴ ارائه شده است. نتایج مندرج در جدول شماره ۲ نشان می‌دهد در بین نمونه‌های تحقیق ۵۶ درصد پسر و ۴۴ درصد دختر هستند، در پایه تحصیلی، بیشترین فراوانی با ۴۷ درصد مربوط به دیپلم انسانی، ۳۶ درصد مربوط به دیپلم تجربی و ۱۷ درصد مربوط به دیپلم ریاضی هستند. در حدود ۵۸ درصد از افراد فاقد سابقه ورزش هستند و ۴۷ درصد آنها با انگیزه قبلی رشته تربیت بدنی را برای ادامه تحصیل انتخاب نموده‌اند.

جدول ۲. نتایج توصیفی متغیرهای شخصی در نمونه‌های تحقیق

متغیر	جنسیت			دیپلم			سابقه ورزش			ورود به رشته تحصیلی	
	زن	مرد	کل	تجربی	ریاضی	انسانی	کل	بدون سابقه ورزشی	با سابقه ورزشی	بدون انگیزه قبلی	با انگیزه قبلی
فراوانی	۱۶۲	۲۰۳	۳۶۵	۱۳۳	۶۳	۱۶۹	۳۶۵	۱۵۲	۲۱۳	۱۷۰	۱۹۵
درصد	۴۴٪	۵۶٪	۱۰۰٪	۳۶٪	۱۷٪	۴۷٪	۱۰۰٪	۴۲٪	۵۸٪	۴۷٪	۵۳٪

جدول ۳: میانگین و انحراف معیار متغیرهای ملاک بر اساس طبقات متغیرهای پیش بین (خرده مقیاس‌ها و مقیاس کلی سازگاری تحصیلی)

متغیرهای ملاک متغیرهای پیش بین	سازگاری با دوره تحصیلی	کامل بودن هدف‌ها	کارایی فردی	مهارت‌های مطالعه	بهداشت روانی	مناسبات فردی	سازگاری تحصیلی (مقیاس کلی)
جنسیت	زن	۱۲/۵±۳	۱۶/۲±۳/۷	۲۰/۷±۴	۲۶/۵±۴	۱۱/۲±۴/۷	۱۰۰/۵±۱۰/۹
	مرد	۱۱/۶±۳/۹	۱۶/۵±۳/۴	۱۶/۷±۳/۶	۲۵/۳±۳/۹	۱۲/۳±۴	۹۶±۱۰/۶
دیپلم	تجربی	۱۲/۳±۴/۳	۱۶/۲±۳/۷	۱۹±۳/۹	۲۷/۵±۳/۷	۱۲/۲±۴	۱۰۳±۱۰/۲
	ریاضی	۱۱/۳±۳/۴	۱۶/۶±۳/۴	۱۸/۷±۴/۸	۲۸±۳/۹	۱۲±۳/۲	۱۰۰±۱۱/۵
	انسانی	۱۱/۹±۳/۹	۱۶/۴±۳/۴	۱۸±۴/۴	۲۴/۶±۳/۸	۱۲/۲±۴/۳	۹۴/۶±۹/۷
پیشینه ورزش	با سابقه ورزشی	۱۳/۴±۳/۹	۱۷/۷±۳/۲	۱۸/۵±۴/۴	۲۶/۲±۳/۸	۱۲/۹±۴	۱۰۲/۶±۱۰/۷
	بدون سابقه ورزشی	۱۰/۹±۳/۶	۱۶/۴±۳/۵	۱۸/۵±۴/۲	۲۵/۷±۴	۱۱/۸±۴/۶	۹۵±۹/۹
انگیزه انتخاب	با انگیزه قبلی	۱۲/۹±۳/۹	۱۷±۳	۱۹/۷±۴/۴	۲۶/۳±۴	۱۲±۳/۸	۱۰۰±۱۰/۹
	بدون انگیزه قبلی	۱۱/۲±۴	۱۵/۴±۳/۹	۱۷/۷±۴	۲۵/۵±۳/۹	۱۰/۷±۴/۸	۹۶±۱۰/۵

نتایج به دست آمده از تحلیل رگرسیونی در خصوص مؤلفه‌های سازگاری تحصیلی در جدول شماره ۴ نشان می‌دهد:

حدود ۱۷ درصد واریانس متغیر سازگاری با دوره تحصیلی را می‌توان از روی متغیرهای مستقل پیش بینی نمود ($p < 0/001$ ، $F_{۴,۳۶} = ۱۴/۹۶$) متغیرهای معادله (نسبت‌های t و ضرایب بتا) سطح معنی داری و اولویت وزن عوامل پیش بین را به ترتیب برای سابقه ورزش، جنسیت و انتخاب رشته نشان می‌دهد. با ملاحظه میانگین‌های مندرج در جدول شماره ۳ می‌توان نتیجه گرفت که افراد دارای سابقه ورزشی قبل از ورود به رشته تربیت بدنی، زنان و همچنین کسانی که با انگیزه قبلی وارد این رشته شده‌اند سازگاری بیشتری با دوره تحصیلی داشته‌اند.

حدود ۱۳ درصد واریانس متغیر کامل بودن هدف‌ها در رابطه با سطح آرزوها را می‌توان از روی متغیرهای مستقل پیش بینی نمود ($p < 0/001$ ، $F_{۴,۳۶} = ۱۳/۶۶$) متغیرهای معادله (نسبت‌های t

و ضرایب بتا) سطح معنی داری و وزن عوامل پیش بین را به ترتیب برای عامل سابقه ورزشی قبل از ورود به رشته تربیت بدنی و تمایل قلبی در انتخاب رشته نشان می دهد. با ملاحظه میانگین های مندرج در جدول شماره ۳ می توان نتیجه گرفت، افراد دارای سابقه ورزشی و کسانی که با انگیزه قلبی وارد رشته تربیت بدنی شده اند. خود را در تحقق هدف هایی که داشته اند کامیاب تر دانسته اند.

حدود ۱۷ درصد واریانس متغیر کارایی فردی را می توان از روی متغیرهای مستقل پیش بینی نمود ($F_{۴,۳۶}=۱۷/۹۶$ ، $p<۰/۰۰۱$)، متغیرهای معادله (نسبت های t و ضرایب بتا) سطح معنی داری و وزن عوامل پیش بین را به ترتیب برای عامل جنسیت و انتخاب رشته نشان می دهد. با ملاحظه میانگین های مندرج در جدول شماره ۳ می توان نتیجه گرفت زنان و کسانی که با انگیزه قلبی وارد رشته تربیت بدنی شده اند دارای کارایی فردی و استفاده مطلوب از زمان بالاتری بوده اند.

حدود ۱۳ درصد واریانس متغیر مهارت های مطالعه را می توان از روی متغیرهای مستقل پیش بینی نمود ($F_{۴,۳۶}=۱۴/۵۳$ ، $p<۰/۰۰۱$) متغیرهای معادله (نسبت های t و ضرایب بتا) سطح معنی داری و وزن عوامل پیش بین را به ترتیب برای دیپلم و جنسیت نشان می دهد. با ملاحظه میانگین های مندرج در جدول شماره ۳ می توان این به نتیجه گرفت که زنان و افراد دارای دیپلم ریاضی و تجربی نسبت به دیپلم انسانی سطح بالاتری در مهارت های مطالعه در این رشته داشته اند.

جدول ۴. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره عوامل پیش بین و مؤلفه های سازگاری تحصیلی

متغیرهای ملاک	متغیرهای پیش بین	R^2_{AD}	F	T	β
سازگاری با دوره تحصیلی	جنسیت	٪۱۷	۱۴/۹۶*	۳/۱۷*	۰/۱۶
	دیپلم			۰/۸۷	۰/۰۴
	سابقه ورزشی			-۵/۵۲*	-۰/۲۸
	انتخاب رشته			۲/۹۷*	۰/۱۵
کامل بودن هدفها	جنسیت	٪۱۳	۱۳/۶۶*	-۰/۲۷	-۰/۰۱
	دیپلم			-۰/۵۷	-۰/۰۳
	سابقه ورزشی			-۵/۹۶*	-۰/۳۱
	انتخاب رشته			۲/۹۴*	+۰/۱۲
کارایی فردی	جنسیت	٪۱۷	۱۷/۹۶*	۸/۱۸*	۰/۴۲
	دیپلم			-۱/۶۶	۰/۰۷
	سابقه ورزشی			-۱/۶۰	-۰/۰۷
	انتخاب رشته			-۶/۷۹*	-۰/۳۲

β	T	F	R^2_{AD}	متغیرهای پیش بین	متغیرهای ملاک
.۱۴	۲/۸۳*	۱۴/۵۳*	٪۱۳	جنسیت	مهارت‌های مطالعه
-.۳۲	-۶/۵۴*			دیپلم	
-.۰۹	-۱/۶۸			سابقه ورزشی	
.۰۵	۱/۰۵			انتخاب رشته	
.۱۴	-۲/۷۹*	۱۲/۹۸*	٪۱۲	جنسیت	بهداشت روانی
.۲۰	-۰/۴۶			دیپلم	
.۱۸	-۲/۲۹*			سابقه ورزشی	
.۲۶	-۴/۳*			انتخاب رشته	
.۰۳	-۰/۶۷	۱/۲۴	٪۰.۳	جنسیت	مناسبات بین فردی
-.۰۶	-۱/۱۹			دیپلم	
.۰۴	-۰/۸۱			سابقه ورزشی	
.۰۷	۰/۰۷			انتخاب رشته	
.۲۳	۵/۱۹*	۳۶/۲۴*	٪۲۸	جنسیت	سازگاری تحصیلی (مقیاس کلی)
-.۲۹	-۶/۴۹*			دیپلم	
-.۳۸	-۸/۱۵*			سابقه ورزشی	
-۳/۹	۰/۱۱			انتخاب رشته	

* $p < 0.01$

حدود ۱۲ درصد واریانس متغیر بهداشت روانی را می‌توان از روی متغیرهای مستقل پیش بینی نمود ($F_{4,36}=12/98, p < 0.01$) متغیرهای معادله (نسبت‌های t و ضرایب بتا) سطح معنی‌داری و وزن عوامل پیش بین را به ترتیب برای انتخاب رشته، جنسیت و سابقه ورزشی نشان می‌دهد. با ملاحظه میانگین‌های مندرج در جدول شماره ۳ می‌توان نتیجه گرفت که افراد با انگیزه قبلی برای ورود به رشته تربیت بدنی، کسانی که دارای سابقه ورزشی قبل از ورود به رشته تربیت بدنی داشته‌اند و مردان میانگین بالاترین در بهداشت روانی داشته‌اند. در خصوص متغیر مناسبات بین فردی سهم عوامل پیش بین ناچیز (حدود ۳ درصد) است و نسبت F معنی دار نبوده است ($F_{4,36}=1/24, p > 0.05$).

حدود ۲۸ درصد واریانس متغیر سازگاری تحصیلی (مقیاس کلی) را می‌توان از روی متغیرهای مستقل پیش بینی نمود ($F_{4,36}=36/24, p < 0.01$) متغیرهای معادله (نسبت‌های t و ضرایب بتا) سطح معنی‌داری و وزن عوامل پیش بین را به ترتیب برای سابقه ورزشی، نوع دیپلم و جنسیت نشان می‌دهد. با ملاحظه میانگین‌های مندرج در جدول ۳ می‌توان نتیجه گرفت که

افراد دارای سابقه قبلی در ورزش نسبت به افراد بدون سابقه ورزشی، افراد با پایه دیپلم تجربی، زنان نسبت به مردان و کسانی که با انگیزه قبلی وارد رشته تربیت بدنی شده‌اند سازگاری تحصیلی بالاتری داشته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق، ارتباط عوامل فردی با سطح سازگاری دانشجویان مقطع کارشناسی تربیت بدنی بررسی شد. نتایج تحقیق حاضر نشان داد، سابقه فعالیت ورزشی قبل از ورود به رشته تربیت بدنی، نوع دیپلم، انگیزه ورود به رشته تربیت بدنی و جنسیت با سطح سازگاری دانشجویان ارتباط دارد. عوامل مذکور توانایی تبیین ۱۲ تا ۲۸ درصد از واریانس سازگاری تحصیلی و مؤلفه‌های آن که شامل سازگاری با دوره تحصیلی، کارایی فردی و استفاده مطلوب از زمان، مهارت‌های مطالعه و بهداشت روانی است را دارند.

نتایج این پژوهش با مدل تناسب فرد-محیط تینتو (۱۹۷۸)، مدل سازگاری تحصیلی هیورتادو و همکاران (۲۰۰۷) و همچنین پژوهش‌های پیشین در زمینه عوامل مرتبط و مؤثر بر سازگاری تحصیلی همخوانی دارد. در توضیح دلایل سطح بالاتر سازگاری تحصیلی دانشجویانی که دارای سابقه ورزشی قبل از ورود به رشته تربیت بدنی بوده‌اند، و نیز دانشجویان با پایه دیپلم تجربی و ریاضی نسبت به دیپلمه‌های علوم انسانی می‌توان خود سودمندی تحصیلی^{۱۴} اشاره داشت (۲۳، ۲۸، ۲۹). شانک^{۱۵} (۱۹۹۱) آن را سطح اطمینان فرد از توانایی‌هایش برای انجام موفقیت آمیز وظایف آموزشی و تحصیلی تعریف کرده است. وجود این باور و اطمینان از توانایی تحصیلی تا حدود زیادی وابسته به تجارب قبلی و زمینه‌های مطالعاتی افراد می‌باشد (۲۸)، با این حال در بیشتر دانشگاه‌های کشور در زمان انجام این پژوهش رشته تربیت بدنی به صورت عمومی (بدون گرایش) در مقطع کارشناسی ارائه شده است که ترکیبی از واحدهای عملی و نظری است. حدود ۳۶ واحد درسی این رشته را در مقطع کارشناسی، واحدهای عملی و تخصصی ورزشی تشکیل می‌دهد. این موضوع بیانگر لزوم حداقلی از آمادگی‌های مرتبط با هماهنگی‌های عصبی-عضلانی، توانایی‌های حرکتی و اجرای مهارت‌های ورزشی مورد نیاز برای دانشجویان این رشته است. دارا بودن حداقلی از سواد ورزشی^{۱۶} بر مبنای نظریه راجرز^{۱۷} نقش اساسی در یادگیری و لذت بردن از انجام فعالیت‌های ورزشی دارد (۲۹). این موضوع به‌طور

14. Academic Self Efficacy

15. Schunk

16. Sport Literacy

17. Rogers

آشکار به غنی بودن تجارب ورزشی افراد مرتبط می‌شود، بدین لحاظ شاید بتوان انتظار داشت افراد دارای سابقه ورزشی در این درس‌ها علاقه مندتر، موفق‌تر و به عبارتی احساس خود سودمندی تحصیلی بالاتری در درس‌های عملی رشته تربیت بدنی داشته باشند.

اگر چه اطلاق تربیت بدنی به‌عنوان یک رشته دانشگاهی ممکن است برای گروهی از داوطلبان این شائبه و تصویر ذهنی را ایجاد کند که در این رشته تحصیلی دانشجویان تنها موظف به یادگیری یا انجام فعالیت ورزشی و مهارت‌های مرتبط با آن می‌باشند، با این حال درس‌های نظری آن در مقطع کارشناسی با دامنه متنوعی از واحدهای پایه و تخصصی مانند ریاضیات، تاریخ تربیت بدنی، اصول و مبانی تربیت بدنی، فیزیولوژی انسانی و ورزشی، مدیریت ورزشی و... همراه است. تنوع زیاد واحدهای درسی ضمن این که نمی‌تواند برای دانشجویان اطلاعات عمیق و تخصصی را به همراه داشته باشد، ممکن است منجر به احساس فشار و تنش برای برخی از دانشجویان با پایه دیپلم متفاوت شود، به‌طور مثال درس‌هایی مانند فیزیک، شیمی، ریاضیات، فیزیولوژی، بیومکانیک و سنجش و اندازه‌گیری معمولاً برای دانشجویان با پایه دیپلم انسانی با دشواری‌هایی همراه است که می‌تواند در سطح سازگاری و نیز موفقیت تحصیلی آنان تأثیر منفی بگذارد. تحلیل این یافته نیز می‌تواند بر لزوم همخوانی تجربیات تحصیلی دوران دبیرستان با الزامات رشته تحصیلی در دانشگاه و در نتیجه احساس خود سودمندی تحصیلی دانشجویان استوار باشد (۳۰، ۳۱).

یافته‌های این پژوهش مؤید آن است که کسانی که با تصمیم و انگیزه قبلی به انتخاب رشته تربیت بدنی مبادرت نموده‌اند در اکثر خرده مقیاس‌ها و کل مقیاس سازگاری تحصیلی امتیاز بیشتری داشته‌اند. در توضیح این یافته باید خاطر نشان شد اگر چه نحوه ورود به رشته تربیت بدنی به صورت غیر متمرکز است و اینکه فرصت‌های انتخاب و اولویت‌های دیگری را برای داوطلبان محفوظ می‌دارد، با این حال ممکن است ارزش ذهنی بالاتر برخی از رشته‌های تحصیلی برای داوطلبان در نهایت فرصت‌های جذب افراد با رتبه‌های بهتر را در این رشته محدودتر کند و همچنین اگر داوطلبان بدون انگیزه و تمایل قبلی و صرفاً به قصد ورود به دانشگاه به انتخاب این رشته یا هر رشته دیگری اقدام نمایند، پس از ورود ممکن است با سرخوردگی مواجه شوند، این موضوع آن هنگام جدی‌تر خواهد بود که فرد کفایت‌ها و علائق خود را با الزامات رشته تحصیلی انتخاب شده مغایر ببیند (۱۸). نتایج این تحقیق در مورد سازگاری بهتر دانشجویان دختر نسبت به پسر با نتایج کریمی (۲۶)، میلز و همکاران (۲۰) همخوان است، با این حال تبیین دلایل سازگاری بهتر دختران نسبت به پسران نیازمند بررسی‌های بیشتری است.

به‌عنوان محدودیت پژوهش باید خاطر نشان شد علاوه بر متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش، شرایط محیطی اعم از امکانات آموزشی، ورزشی و رفاهی، شیوه‌های تدریس و برخی ویژگی‌های روان‌شناختی و شخصیتی دانشجویان می‌تواند بر سطح سازگاری تحصیلی آنان مؤثر باشد (۳۲،۳۳،۳۴،۳۵). این پژوهش به این عوامل نپرداخته است و موضوعات مورد اشاره، نیازمند تحقیقات آتی است.

در جمع‌بندی، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد عوامل سابقه ورزشی، نوع دیپلم، جنسیت و انگیزه قبلی برای ورود به رشته تربیت بدنی، بر سطح سازگاری تحصیلی دانشجویان در مقطع کارشناسی تربیت بدنی عمومی مؤثر است و آگاهی داوطلبان ورود به دانشگاه و رشته تربیت بدنی از نتایج به‌دست آمده از این پژوهش و آشنایی بیشتر آنان با الزامات رشته تربیت بدنی برای انتخاب بهتر و سازگاری تحصیلی آنان راه‌گشا باشد.

منابع:

۱. اسلامی‌نسب، علی (۱۳۷۰). «روانشناسی سازگاری». نشر بنیاد.
۲. پور مقدس، علی (۱۳۷۶). «روانشناسی سازگاری». انتشارات مشعل اصفهان.
۳. والی پور، ایرج (۱۳۶۰). «روانشناسی سازگاری». نشر وحید.
4. Tinto, V. (1975). Dropouts from higher education: A theoretical synthesis of recent research. *Review of Educational Research*, 45, 86-125.
5. Baker, R. w, Sirky, B. (1984). Measuring adjustment to college. *Journal of counseling Psychology*, 31, 179-189.
6. Busato V.V., Prins, F.J., Elshout, J.J., Hamaker, C. (2000). Intellectual ability, learning style, personality, achievement motivation and academic success of psychology students in higher education. *Personality and Individual Differences*, 29 (6), 1057-1068.
7. Farsides, T., Woodfield, R. (2003). Individual differences and undergraduate academic success: The roles of personality, intelligence, and application. *Personality and Individual Differences*, 34 (7), 1225-1243.
8. Conard, M.A. (2006). Aptitude is not enough: How personality and behavior predict academic performance. *Journal of Research in Personality*, 40, (3), 339-346.
9. Vaez, M., Kristenson, M. laflame, L. (2004). Perceived quality of Life and self-rated health among first-Year university students, *social indicators Research*, 68, 221-234.

10. Vaez, M., Laflamme, L. (2003). Health behaviors, Self-rated health, and quality of life: A study among first- year Swedish university students. *Journal of American college Health*, 51, 156-162.
11. Van Rooijen, R. (1986). Advanced Student. Adaptation to college. *Higher Education*, 15, 197-209.
12. Dyson, R. Renk, K. (2006). Freshmen Adaptation to University Life: Depressive Symptoms, Stress, and Coping. *Journal of Clinical Psychology*, 62(10), 1231-1244.
13. Neuville, S., Frenay, M., Schmitz, J., Boudrenghien, G., Noël, B., Wertz, V. (2007). Tinto's theoretical perspective and expectancy-value paradigm: A confrontation to explain Freshmen's academic achievement, *Psychologica Belgica* 47 (1-2), 31-50.
14. Hurtado.S., Han,J.c., Saenz,V.B., Espinosa.L.L., Cabrera,N.L., Cerna.O.S. (2007). predicting transition and adjustment to college: biomedical and behavioral science aspirants and minority students first year of college, *Research in Higher Education*, 48(7), 841-887.
15. Messersmith, E.E., Schulenberg, J.E. (2008). when can we expect the unexpected? Predicting educational attainment when it differs from previous expectations, *Journal of Social Issues*, 64 (1), 195-212.
16. Allen, J., Robbins, S.B. (2008). Prediction of college major persistence based on vocational interests, academic preparation, and first-year academic performance, *Research in Higher Education*, 49 (1), 62-79.
17. Kaufman, J.C., Agars, M.D., Lopez-Wagner, M.C. (2008). The role of personality and motivation in predicting early college academic success in non-traditional students at a Hispanic-serving institution, *Learning and Individual Differences*, 18 (4), 492-496.
18. Peterson, C.H., Casillas, A., Robbins, S.B. (2006). The Student Readiness Inventory and the Big Five: Examining social desirability and college academic performance. *Personality and Individual Differences*, 41 (4), 663-673.
19. Robbins, S.B., Allen, J., Casillas, A., Peterson, C.H., Le, H. (2006). Unraveling the differential effects of motivational and skills, social, and self-management measures from traditional predictors of college outcomes, *Journal of Educational Psychology*, 98 (3), 598-616.
20. Mills, N., Pajares, F., Herron, C. (2006). Self-efficacy of college intermediate French students: Relation to achievement and motivation, *Language Learning*, 57 (3), 417-442.
21. Brooks, J. H., & DuBois, D. L. (1995). Individual and environmental predictors of adjustment during the first year of college, *Journal of College Student Development*, 36, 347-360.

22. Holmabek, G. N. wandrei, M, L. (1993). Individual and Relational Predictors of Adjustment in First year college students, journal of counseling Psychology, 40, 73-78.
23. Wang, A, chen, L. (2006). first year students Psychological and behavior Adaptation to college, The role of coping strategies and social support, US-china Education Review, 18, 51-57.
24. Krejcie, Robert V., Morgan, Daryle W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities", Educational and Psychological Measurement.
۲۵. حیرانی، علی (۱۳۸۲). «بررسی و مقایسه سطح سازگاری تحصیلی بین دانشجویان تربیت بدنی و سایر رشته‌ها». رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۲۶. کریمی، رمضان (۱۳۸۱). «بررسی و مقایسه سطح سازگاری تحصیلی دانشجویان پسر و دختر رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه رازی». رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه رازی کرمانشاه.
۲۷. موسوی، محمد حسین (۱۳۷۶). «ترجمه، تصحیح و هنجاریابی آزمون سازگاری تحصیلی». دانشگاه صنعتی امیرکبیر، بخش مشاوره.
28. Lindley, L. D., Borgen, F. H. (2002). Generalized Self-Efficacy, Holland Theme Self-Efficacy, and Academic Performance, Journal of Career Assessment, 10.(3), 301-314.
29. Rodgers, B. (1977). Rationalizing sports Policies. Sport in its social context: Technical supplement, Council of Europe, Strasbourg.
30. Ewell, P. Wellman, j. (2007). Enhancing student success in Education. Summary Report of NPEC Initiative and National Symposium on Postsecondary student success.
31. Holl, j .Daniel. (2000). Academic background and self beliefs as Predicators of student grade Performance in science, engineering and Mathematics, International journal of Instructional Media, 27, 207-220.
32. Lent, R. W., & Hackett, G. (1987). Career self-efficacy: Empirical status and future directions. Journal of Vocational Behavior, 30, 347-382.
33. Gigliotti, R.J., Gigliotti, C.C. (1998). Self-concept of academic ability and the adult college student, Sociological Inquiry 68 (3), 295-311.
۳۴. عبدی فر، سهیلا (۱۳۷۴). «بررسی حمایت اجتماعی و منبع کنترل درونی با سازگاری در دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه مشهد». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم.

35. Rice, K. G., & Lapsley, D. K. (2001). Perfectionism, coping, and emotional adjustment, *Journal of College Student Development*, 42, 157-168.

تدوین راهبردهای توسعه ساختار ستادی ورزش دانشجویی ایران^{۱۸}

دکتر مهرزاد حمیدی^۱، دکتر علیرضا الهی^۲، حسین اکبری یزدی^۳

پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

تاریخ دریافت مقاله: ۸۷/۱۰/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۸/۶/۱۴

چکیده

هدف از تحقیق حاضر، شناخت راهبردهای توسعه ساختار ستادی ورزش دانشجویی ایران بوده است. روش انجام پژوهش از نوع مطالعات توصیفی بود، که در آن ابتدا با استفاده از منابع و پیشینه پژوهشی، شناخت وضعیت موجود و مطلوب و همچنین نظرات صاحب نظران و مدیران باتجربه ورزش دانشجویی (کارشناسان اداره کل تربیت بدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۵ نفر)؛ مدیران کل تربیت بدنی دانشگاه‌های کشور (۱۸ نفر) و صاحب نظران و مدیران باتجربه ورزش دانشجویی (۹ نفر)، قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای ساختار ستادی ورزش دانشجویی کشور شناسایی شدند. سپس با استفاده از تکنیک ماتریسی مطالعات راهبردی SWOT راهبردهای توسعه ساختار ستادی ورزش دانشجویی کشور استخراج شد.

یافته‌های پژوهش حاکی از معنی دار بودن ۸ مورد نقاط قوت، ۱۰ مورد نقاط ضعف، ۶ مورد فرصت و ۷ مورد تهدید بود. این گویه‌ها با استفاده از تکنیک TOWS منجر به تدوین ۱۰ راهبرد برای توسعه ساختار ستادی ورزش دانشجویی شد. از جمله راهبردهایی که می توان به آنها اشاره کرد، عبارت‌اند از:

18. این مقاله برگرفته از پژوهشی است که با حمایت مالی پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی انجام شده است.

19. استادیار دانشگاه تهران

20. استادیار دانشگاه تربیت معلم تهران

21. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه تهران